

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра історії та культури української мови

ОСНОВИ ВЧИТЕЛЬСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки бакалавра

Силабус вибіркової навчальної дисципліни **«Основи вчительської майстерності»** для підготовки бакалавра. 2021 р. 10 с.

Розробник:

Маленицька Ольга Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії та культури української мови.

Силабус вибіркової навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри історії та культури української мови

Протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри:

Богдан С. К.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 2
		Семестр 4
ІНДЗ: немає		Лекції 30 год.
		Практичні 38 год.
	Самостійна робота 72 год. Консультації 10 год.	
	Форма контролю – залік	

Анотація

Курс *«Основи учительської майстерності»* належить до циклу вибіркових дисциплін покликаний забезпечити становлення професійної готовності вчителя української мови реалізувати завдання держави в Новій українській школі.

Курс складається із 2-х змістових модулів: *«Загальні питання професійної майстерності учителя»* і *«Прикладні аспекти вчительської майстерності»*. Зміст і структура курсу спрямовані на усвідомлення основ і компонентів професійної майстерності вчителя й вироблення необхідних для її становлення умінь.

Пререквізити /постреквізити

Вивчення курсу спирається на знання і вміння студентів здобуті під час вивчення курсів педагогіки та психології. Компетентності, набуті в ході опанування курсу, стануть основою для опанування практичних аспектів методики навчання фахових дисциплін, педагогіки й методики вищої школи, сучасних методик навчання та курсу професійної майстерності словесника.

Мета й завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: забезпечити фундаментальні знання про сутність і складники професійної майстерності вчителя як основи для її становлення, сформувані вміння самодіагностики, самореалізації та самовдосконалення.

Завдання:

- забезпечити майбутніх викладачів знаннями критеріїв компетентності та професіоналізму вчителя;
- опанувати основи майстерного спілкування та технології творчого розвитку для досягнення високого рівня професійної майстерності;
- виробляти вмінням послуговуватися педагогічною технікою (засобами вербального та невербального педагогічного впливу);
- формувати здатність до самодіагностики і створення власної програми самовдосконалення професійної культури та іміджу викладача;
- виховувати свідоме прагнення до професійної досконалості як внутрішню потребу учителя-майстра.

Очікувані результати навчання (компетентності)

Знання та розуміння предметної сфери, професійної діяльності вчителя, уміння застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Здатність взаємодіяти з іншими в різних соціальних ситуаціях, створювати команду однодумців, мотивувати на досягнення мети, генерувати нові ідеї, приймати раціональні рішення, критично оцінювати якість виконуваних робіт.

Здатність до особистісного та професійного самовизначення, самоствердження, самореалізації впродовж життя, до творчого пошуку, презентації результатів власної професійної діяльності.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності, досягнення суспільства на основі розуміння історії, закономірностей розвитку предметної галузі; цінувати багатоманітність у суспільстві.

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо, з урахуванням морально-етичних норм професійної діяльності та академічної доброчесності

Здатність до абстрактного мислення, аналізу й синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії, її реалізації в професійній діяльності.

Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

Здатність використовувати сучасні методи й освітні технології, у тому числі інформаційні та комунікаційні, у практичній діяльності.

Здатність послуговуватися термінологією мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін та близьких предметних галузей в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти та науковій діяльності.

Здатність критично осмислювати надбання й новітні досягнення філології, педагогічної науки, методики навчання мови та літератури, здійснювати їх структурування та інтеграцію під час виконання професійних завдань з урахуванням класичних і новітніх методологічних та методичних принципів, вимог Нової української школи; формувати в учнів предметні компетентності з української мови.

Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук інформації з метою використання в професійній діяльності, критично її оцінювати, використовувати цифрові технології в освітньому процесі; формувати в учнів позитивне ставлення до відповідального використання інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій.

Здатність планувати, організовувати, здійснювати педагогічну діяльність; координувати взаємодію з іншими учасниками освітнього процесу, мотивувати, переконувати, нестандартно вирішувати комунікативні завдання; враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів, використовувати інноваційні методики, спрямовані на розвиток їхніх здібностей; уникати конфліктів, а за потреби розв'язувати їх.

Здатність використовувати сучасні наукові досягнення, освітні інновації під час викладання мов та літератур у загальноосвітніх навчальних закладах; обмінюватися досвідом професійної діяльності; до моніторингу педагогічної діяльності, визначення умов і ресурсів професійного розвитку впродовж життя.

Здатність використовувати в професійній діяльності знання про структуру та функції системи освіти, правові основи функціонування закладів освіти, про суб'єктів

педагогічної діяльності; застосовувати сучасні освітні технології та реалізовувати управлінські функції у процесі організаційно-методичної, навчально-методичної, науково-дослідної, виховної та інших видів діяльності.

Здатність використовувати знання законів техніки мовлення, експресивні, емоційні, логічні засоби мови з метою досягнення запланованого прагматичного результату; когнітивно-дискурсивні вміння, пов'язані зі сприйняттям і породженням зв'язних монологічних та діалогічних текстів; володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів.

Здатність ефективно використовувати в професійній діяльності нормативні документи органів державної влади для вирішення відповідних професійних завдань.

Здатність кваліфіковано аналізувати й добирати навчальні матеріали, враховуючи цілі й умови навчання; розробляти навчально-методичні матеріали для проведення занять з української мови та літератур; критично аналізувати власні педагогічні напрацювання.

Програмні результати навчання

У результаті вивчення курсу студент

Знає, якими чинними нормативно-правовими документами, галузевими стандартами слід послуговуватися в професійній діяльності; вимоги до результатів навчання за державним стандартом загальної середньої освіти, навчальними програмами з української мови, української та зарубіжної літератури для загальноосвітніх навчальних закладів; принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми, технології, засоби, інноваційні технології навчання зазначених дисциплін.

Знає норми сучасної української літературної мови, інтонаційні та позамовні (міміка, жести, рухи) засоби виразності мовлення, стратегії комунікації.

Знає та розуміє специфіку застосування диференційованого навчання, організації освітнього процесу з урахуванням особливих потреб учнів.

Проектує психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, враховуючи вікові й індивідуальні особливості учнів під час організації освітнього процесу.

Оцінює ефективність цифрових ресурсів для досягнення навчальних цілей учнів відповідно до рівня їх підготовки та індивідуальних особливостей.

Оцінює власну навчальну та професійну діяльність, будує та втілює ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення; ефективно працює в команді.

Оцінює громадянські права й обов'язки, соціальну і громадянську відповідальність, дотримується правових та етичних норм у вирішенні конфліктних ситуацій.

Висловлює власні оцінки, ідеї, сумніви та пропозиції щодо мовознавчих, літературознавчих, дидактичних питань, здатний дискутувати, обґрунтовувати аргументи.

Структура курсу¹

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Форма контр./ Бали
	Усього	Лек.	Пр.	Сам. роб.	Конс.	
Змістовий модуль 1. Загальні питання професійної майстерності учителя						
Тема 1. Вступ. Сутність і компоненти професійної майстерності.	6	2	2	2	-	ДС; Т, МС / 4
Тема 2. Самодіагностика – перший крок до становлення майстерності	18	2	4	10	2	ДС; РЗ, РМГ, К / 4
Тема 3. Імідж учителя-майстра.	17	4	2	10	1	ДС; МС / 4
Тема 4. Такт, професійна етика й добросовісність.	15	2	2	10	1	ДС; МС; РЗ/К / 4
<i>Модульний контроль № 1.</i>						Т / 20
Разом за змістовим модулем 1	56	10	10	32	4	16 б.
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти вчительської майстерності						
Тема 5. Педагогічна техніка в діяльності вчителя	26	6	8	10	2	ДС; МС; РЗ/К; РМГ / 8
Тема 6. Майстерність мовлення вчителя	23	6	8	8	1	МС; МВ; РМГ / 6
Тема 7. Професійно-педагогічне спілкування	21	4	6	10	1	ДС; МС; РМГ / 4
Тема 8. Увага й увава вчителя в майстерності професійної взаємодії	24	4	6	12	2	ДС, МС; МВ / 6
<i>Модульний контроль № 2.</i>						РМГ, МС МК / 40
Конкурс професійної майстерності						
Разом за змістовим модулем 2	94	20	28	40	6	24 б.
Усього годин	150	30	38	72	10	100 б.

Завдання для самостійного опрацювання

Тема 1. Сутність професійної майстерності й професійної компетентності

- Специфіка педагогічної діяльності та професії викладача.
- Структура й рівні професійної майстерності.
- Есе «Ідеал сучасного майстерного викладача» (письмово)

Тема 2. Самодіагностика – перший крок до становлення майстерності.

- Провести самодіагностику власного рівня педагогічної майстерності.
- Підготувати листівку-інформацію «10 проблем молодого викладача» (письмово).

Тема 3. Імідж учителя-майстра

- Поняття і складники іміджу викладача. Записати 4-5 висловів відомих людей про імідж та його функції.

¹ **Форми контролю:** ДС – дискусія; МС – моделювання ситуацій; МВ – мікрвикладання; РЗ/К – розв'язування задач/кейсів; РМГ – робота малих груп; Т – тести;

- Шляхи і способи формування іміджу.
- Есе на одну із тем:
 - «Кар’єрне зростання: завдяки чи всупереч іміджу?»
 - «Чи тотожні поняття *імідж* і *авторитет*?»

Тема 4. Такт і професійна етика й доброчесність

- Сутність такту і його значення у професійній діяльності викладача. Загальноусталені норми тактовної поведінки.
- Пам’ятка «7 заборон для тактовного викладача» (*письмово*).
- Складники професійної етики.
- Дібрати 4 приклади етичного розв’язання складних професійних ситуацій (на окремих картках)

Тема 5. Педагогічна техніка як основа професійної майстерності

- Майстерність викладача в управлінні власним психо-емоційним станом. Способи саморегуляції.
- Листівка-інформація (анонімно) «5 емоційних недоречностей учителя»
- Засоби невербальної комунікації: тлумачний словничок опорних понять.
- Засоби зовнішньої естетичної виразності педагога і їх функція.
- Есе про зовнішність сучасного вчителя «Якою(яким) мене побачать учні...» (*письмово*).

Тема 6. Майстерність мовлення вчителя

- Техніка мовлення (дикція, голос, інтонація).
- Зразки вправ для тренування мовного апарату.
- 5 скоромовок для вправляння дикції (*письмово*).

Тема 7. Професійно-педагогічне спілкування

- Сутність педагогічного спілкування, його особливості, функції. Основні бар’єри у спілкуванні викладача і студента (*письмово*).
- Структура педагогічного спілкування.
- Характеристика стилів педагогічного спілкування.
- Змодельовати педагогічну ситуацію з учителем авторитарного (або ліберального – *на вибір студента*) стилю спілкування.
- Пам’ятка «Правила майстерного спілкування» (*письмово*).

Тема 8. Увага й увава вчителя в майстерності професійної взаємодії

- Увага й увава вчителя як умови майстерної взаємодії в педагогічному спілкуванні.
- Стратегії взаємодії у спілкуванні.
- Роль уваги й перцепції у встановленні контакту й виборі форми взаємодії.
- Самопрезентація і її значення. Заповніть таблицю власними рекомендаціями:

Для ефективної взаємодії

Учитель має бачити	Учні мають бачити

- Пряме й непряме навіювання у процесі взаємодії викладача і студента. Доберіть і запишіть по 3 приклади прямого і непрямого навіювання в роботі учителя
- Розкрийте сутність образного вислову «Тільки вмілий учитель трохи недобачає і недочуває».

Політика курсу

Викладач:

- розробляє програму вивчення курсу, завдання до самостійного опрацювання окремих тем і питань, рекомендує наукову, навчально-методичну, довідкову літературу й інтернет-джерела, що забезпечать належний рівень компетентності;
- укладає плани практичних занять, формулює завдання й методичні зауваги до їх виконання, питання для самоконтролю й повідомляє студентам не пізніше, ніж за 5 днів до часу проведення заняття;
- добирає дидактичні матеріали, способи фасилітації, форми й методи роботи, спрямовані на формування професійних компетентностей (робота малих груп, виконання проєктів, підготовка презентацій, мікрвикладання фрагментів уроку, аналіз ситуацій тощо), й модерує дискусію навколо проблемних питань навчання мови;
- помічає та враховує активність, ініціативність, аргументованість суджень студента, пошук оригінальних форм і прийомів досягнення навчальних цілей, готовність працювати в команді, сміливість прийняття рішень і визнання власних помилок;
- оцінює досягнення студентів у межах визначених для кожної теми кількості балів, оголошує й облікує їх в журналі академгрупи;
- добирає завдання до модульних контрольних робіт, повідомляє про їх форму і проводить МКР у не пізніше, ніж за 7 днів з часу останнього заняття змістового модуля;
- надає консультативну допомогу з питань самостійної роботи, підготовки до практичних і контрольних робіт в межах визначеної для консультацій кількості годин.

Студент:

- відвідує лекції й практичні заняття відповідно до затвердженого розкладу;
- у разі пропуску лекцій самостійно опрацьовує навчальний матеріал теми, що висвітлювалась аудиторно;
- ретельно опановує винесені на самостійне опрацювання питання кожної теми;
- готуючись до практичних занять, виконує вказані види робіт у визначеній формі (*письмовий коментар, зіставний аналіз, створення схем, таблиць, діаграми Венна, заповнення кластерів тощо*), виконує завдання для самоконтролю;
- під час практичних занять бере активну участь в дискусії, моделюванні ситуацій і мікрвикладанні фрагментів уроків, сміливо висловлює власні судження, пропонує інноваційні способи й форми інтерактивного навчання, прийоми фасилітації;
- у ході практичного заняття студент може використовувати передбачені для виконання завдань посібники й гаджети, однак під час модульного контролю їх використання заборонено;
- може відпрацювати будь-яке пропущене з поважних причин практичне заняття чи контрольну роботу, узгодивши з викладачем час відпрацювання відповідно до графіка його консультацій;

- зобов'язаний вчасно з'являтися на контрольні роботи й дотримуватися норм академічної доброчесності, у випадку порушення таких норм отримує «0» балів;
- претензії з приводу неналежної якості освітніх послуг, об'єктивності оцінювання чи порушення норм академічної доброчесності студент зобов'язаний висловити спочатку викладачеві, а разі неможливості позитивного розв'язання проблеми звернутися до завідувача кафедри чи керівництва факультету.

Підсумковий контроль й оцінювання

- Форма підсумкового контролю рівня навчальних досягнень з курсу «Основи вчительської майстерності» – залік у кінці семестру.
- Підсумкова оцінка становить **суму балів поточного й модульного контрольного оцінювання** (поточні+МКР № 1 + МКР № 2).
- У разі сумарної кількості балів менше 60 або за бажання підвищити рейтингову оцінку студент зобов'язаний з'явитися і скласти залік відповідно до затвердженого розкладу сесії.
- Незадовільну підсумкову оцінку (менше 60 балів) студент зобов'язаний перескласти викладачеві в день ліквідації заборгованості, а в разі повторної незадовільної оцінки – комісії відповідно до затвердженого розкладу повторної ліквідації заборгованості.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90-100	Зараховано
82-89	
75-81	
67-74	
60-66	
1-59	Не зараховано

Рекомендована література й інтернет-ресурси

1. Васянович Г. П. Педагогічна етика: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2011. 254 с.
2. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. Київ: 2006. 276 с.
3. Карпенко О. В. Основи педагогічної майстерності: навч. посіб. Дрогобич: РВВ Дрогоб. держ. пед. ун-ту. 2013.156 с.
4. Кіліченко О. Основи педагогічної майстерності: модульно-рейтинговий підхід. Навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закладів / Автор-упоряд. О. І. Кіліченко. Івано-Франківськ, 2012. 206 с. URL: <http://prima.lnu.edu.ua/Pedagogika/library/kilichenko.pdf>
5. Ковальчук Л. О. Основи педагогічної майстерності: навч. посіб. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. 603 с.
6. Матвеева Н. О. Педагогічна майстерність: практикум: навч.-метод. супровід самот. роботи студентів. Івано-Франківськ: НАІР, 2015.328 с.
7. Основи педагогічної майстерності: практикум / Холковська І. Л. та ін. Вінниця: Твори, 2019. 240 с. URL: <http://prima.lnu.edu.ua/Pedagogika/library/kilichenko.pdf>
8. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І.А.Зязюна; 3-е вид., допов. і перероб. Київ: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.

9. Педагогічна майстерність сучасного вчителя: теорія і практика : підруч. за кредит.-модул. технологією навч. для бакалавра / Бельчева Т. Ф. та ін. Мелітополь: ВД ММД, 2010. 360 с.
10. Практикум педагогічної майстерності: навч. посіб. Київ: ТОВ «Етіс Плюс», 2008. 184 с.
11. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю. *Педагогіка: хестоматія* / уклад : А. С. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. Київ: Знання-Прес, 2003.
12. Сходинки до педагогічної майстерності: словник з курсу «Основи педагогічної майстерності» / уклад.: Л. Л. Бутенко, О. Г. Ігнатович. Старобільськ, 2015. 136 с. URL: <https://docplayer.net/82947667-Shodinki-do-pedagogichnoyi-maysternosti-slovník-z-kursu-osnovi-pedagogichnoyi-maysternosti.html>
13. Теслюк В. М. Основи педагогічної майстерності: навч. посіб. Київ: НАКККіМ, 2011. 304 с.
14. Тренінги розвитку педагогічної майстерності / авт.-упоряд. Ю. С. Запрожцева. Київ: Шк. світ, 2012. 102 с.